

Genoeg knoppen om aan te draaien in broeierij

De afgelopen eeuw is er veel onderzoek gedaan aan bloembollen. Praktische problemen werden opgelost. Nu de sector op een keerpunt staat waar het gaat om de collectieve financiering van onderzoek, is het goed om nog eens na te gaan wat het onderzoek de praktijk heeft gebracht. In deze serie staat die vraag centraal. Dit keer de techniek van het broeien.

Tekst: Arie Dwarswaard
Fotografie: René Faas

Broeien gaat sneller dan telen. Dat verschil is ook goed terug te zien in de ontwikkeling van beide activiteiten. Wie over de teelt in 2000 leest, kan zich dat allemaal prima voorstellen. Een artikel over broeierij uit die tijd komt bijna historisch over. Het onderzoek kon vooral de techniek van de broeierij maar nauwelijks bijbenen.

ROOD EN BLAUW

Ledverlichting, meerlagenteelt, automatisch transport: het is nu niet meer weg te denken in de tulpenbroeierij. Ondernemers wachten niet af tot gedegen onderzoek aantoonde wat wel en niet kan, maar gaan zelf volop aan de slag. En dat gebeurt al heel lang. Zo experimenteren in 1948 de eerste broeiers al met het trekken van tulpen in een schuur met kunstlicht. In het Philips Technisch Tijdschrift doet R. van der Veen daar verslag van. Hij ziet dan al de voordelen van kunstlicht: veel minder warmteverlies uit de schuur en veel minder uitval. Hij meldt ook

dat er mogelijkheden zitten in het meer sturen met rood en blauw licht. Het zou nog zestig jaar duren voordat die suggestie praktijkrijp was. Licht speelt ook al vroeg in de leliebroeierij zijn rol. De Aziatische hybride 'Enchantment' zorgt voor een ware doorbraak in de Nederlandse lelieteelt. Al snel zien bloementelers ook mogelijkheden voor de broeierij. Anders dan bij de tulp heeft de lelie in de winter veel licht nodig. Van nature is dat er niet. Bovendien was in die tijd winterbroei alleen mogelijk met bollen van ruim een jaar oud. Kwaliteit was in de wintermaanden lastig in de leliebroeierij. In 1976 doet onderzoeker Durieux van het Laboratorium voor Bloembollenonderzoek (LBO) verslag van proeven met het bijbelichten met lilies. Dat levert in principe een betere kwaliteit bloemen op met meer knoppen. Tegelijkertijd zijn op dat moment de investeringen behoorlijk hoog. Later pakt de praktijk deze techniek wel op. In combinatie met de teelt op het zuidelijk halfrond zorgt dit nu wel voor een prima kwaliteit lilies in de winter.

HISTORISCH

Waterbroei en logistiek zijn bij de tulp de twee

belangrijkste innovaties van de afgelopen twintig jaar. In 1998 doet het LBO onderzoek naar waterbroei. Vijf jaar ervoor liep de praktijk tegen problemen aan die zich toen lastig lieten overwinnen. De doorstart was mogelijk door nieuwe inzichten rond de bewortelingsduur en het droog wegzetten van opgeplante bollen. Dit onderzoek legde de basis voor een snelle groei die uitmondde in een tulpenbroeierij waarbij meer dan de helft van alle tulpen op water zijn gebroeid.

In 2000 was dat nog niet zo breed opgepakt door de broeierij. Wie het artikel van de onderzoekers Bert Snoek (LBO) en Anton Looije (Instituut voor Mechanisatie, Arbeid en Gebouwen, IMAG) uit 2000 over de benodigde arbeid in de broeierij beseft hoe snel de ontwikkelingen zijn gegaan. Bij het planten zit de zwaarte van de arbeid vooral in het tillen van kisten met potgrond en opgeplante bollen. Het grootste arbeidsknelpunt vormt echter het tilwerk bij het in- en uithalen. Werk dat nu nauwelijks meer voorkomt. In datzelfde artikel is aangegeven wat een klein, een middelgroot en een groot broeierijbedrijf is: klein staat voor 1,5 miljoen tulpen, middel voor 3,5 miljoen en groot voor 10 miljoen. Die verhoudingen zijn in vijftien jaar tijd enorm opgeschoven naar boven.

TEMPERATUUR

Waar het onderzoek wel zijn bijdrage aan de broeierij heeft geleverd, is de optimale temperatuurbehandeling. Die weg is geplaveid met resultaten die zijn geboekt door de diverse onderzoeksinstanties. Al was het ook hier een teler die de basis legde: Nicolaas Dames. Broeierij en onderzoek: het blijft een ongemakkelijke verhouding.

